

Vabariigi Valitsuse määruse
"Varangu looduskaitseala kaitse-eeskiri" eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

„Looduskaitseaduse“ (RT I 2004, 38, 258; 53, 373) § 10 lõike 1 ja § 11 lõike 1 järgselt on Vabariigi Valitsusel õigus määrusega võtta ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord. Kavandatava Varangu looduskaitseala territoorium on olnud osaliselt kaitse all alates 4. oktoobrist 1993, mil Lääne-Viru Maavalitsus otsusega nr 125 "Taimestiku kaitsealade moodustamise kohta" võttis kaitse alla Varangu taimekaitseala. Vastavalt „Looduskaitseaduse“ § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni kehtestatakse „Looduskaitseaduse“ alusel uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitstavat loodusobjekti ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Vastavalt „Looduskaitseaduse“ (RT I 2004, 38, 258; 53, 373) § 10 lõikele 1 ja § 11 lõikele 1 kinnitab kaitsealade kaitse-eeskirjad koos tsoneeringuga Vabariigi Valitsus.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaministeeriumi Lääne-Virumaa keskkonnateenistuse spetsialist Riina Pomerants, eelnõu normikohast vormistust kontrollis Keskkonnaministeeriumi Looduskaitse osakonna spetsialist Marika Erikson (tel 626 2880). Eelnõu keeletoimetaja oli Enel Ormus (tel 626 2906) ja eelnõu õigusekspertiisi on teinud Õigusosakonna jurist Andres Kruus (tel 626 2870).

2. Eelnõu sisu

Kaitseala eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) I lisa elupaigatüüpide: allikate ja allikasoo (7160), nõrglubja-allikate (7220), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080), siirdesoo- ja rabametsade (91D0) kaitse. Sulgudes on esitatud kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ lisale I. Lisaks sellele on kaitsealal II lisa liikide elupaikade: II kategooria kaitsealuste taimeliikide ja III kategooria kaitsealuste liikide nagu vööthuul-käpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*D. incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*, esineb metsas), soo-neiuvaip (*E. palustris*), roomav öövilge (*Goodyera repens* – metsas), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea* – karjäärilal), suur käöpõll (*Listera ovata*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis* – metsas ja allikate lähistel), hall käpp (*Orchis militaris*) ja kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), kaitse.

Kaitseala on tsoneeritud sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks. Sihtkaitsevöönd on vajalik ohustatud taimede elupaiga kaitse ja metsakoosluste looduslikuma arengu paremaks tagamiseks. Vööndis esinevate rohumade hooldamine on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud ja oluline nii taimestiku kaitse kui ka maastikuilme säilitamise seisukohalt. Kaitseala piiresse on arvatud kriidikarjäär, mis lisaks käpaliste kasvukohaks olemisele pakub peatuspaika ka III kategooria kaitsealusele linnuliigile sookurele. Kriidikarjääri ja selle ümbruse koosluste võsastumise vältimine on samuti üks oluline kaitsekorraldustegevus.

Kaitse-eeskirja kohaselt on kaitsealal lubatud inimestel seal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi. Telkida ja lõket teha võib kohtades, mille kaitseala valitseja on selleks ette valmistatud. Õuemaal on lubatud telkida ja lõket teha omaniku loal. Rahvaüritusi selleks ettevalmistamata kohtades võib korraldada kuni 20-le inimesele, suurema osavõtjate arvuga rahvaüritusi kaitseala valitseja nõusolekul. Lubatud on kaitseala teedel sõidukiga

sõitmine, mootorita ujuvahendiga sõitmine kaitseala vetel ja maastikusõidukiga sõitmine kaitseala valitseja nõusolekul. Väljaspool teid on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõita kaitseala valitseja nõusolekuta järelevalve ja päästetöödel, valitsemisega seotud töödel, metsatöödel ja poollooduslike koosluste hooldamistöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustööl. Kaitsealal on lubatud jahipidamine ainult 15. oktoobrist kuni veebruarilõpuni, kuna kaitseala on II kategooria kaitsealuse liigi – sookure peatuspaik.

Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta ei ole kaitsealal lubatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, väljastada metsamajandamiskava, kinnitada metsateatist, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi ning anda ehitusluba.

Kaitseala sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus. Lubatud on kaitseala valitseja nõusolekul metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, poollooduslike koosluste niitmine ning loomade karjatamine, olemasolevate teede ja jalgradade hooldustööd (muid ehitisi sihtkaitsevööndis ei ole), õppe ja loodusraja rajamine, võõrtaimeliikide eemaldamine ja pilliroo varumine. Adru varumist ei ole vaja sihtkaitsevööndis reguleerida, kuna adru kasvab ainult meres ja kaitsealale mereala ei jää.

Kaitseala piiranguvööndis on majandustegevus lubatud. Keelatud on uute veekogude rajamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, maavara ja maa-ainese kaevandamine, biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine, roo varumine külmumata pinnasel, uue maaparandussüsteemi rajamine ja uuendusraie, välja arvatud turberaie, kusjuures on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel ja tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisust. Ehitisi, sealhulgas ajutisi ehitisi võib püstitada ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja nõusolekul on samuti lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmise.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid kaitseväärtusi ja kaitse-eeskirja tsoneeringule ja kaitsekorrale koostatud eksperdiarvamust. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud sellises ulatuses, et need tagaks kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi. Leebem kaitseresim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja loodusväärtuste säilimise.

Varangu looduskaitseala pindala on 105 hektarit, sellest eramaad 16,4 hektarit, jätkuvalt riigi omandis olevat maad 30,6 hektarit ja riigimetsamaad 58 hektarit.

3. Maaomanike seisukohad

Vastavalt “Looduskaitseaduse” § 91 lõikele 7 viiakse “Kaitstavate loodusobjektide seaduse” järgi algatatud kaitse-eeskirja kehtestamise menetlus lõpule algatamise ajal kehtinud seaduse kohaselt. Menetlemine algatati Lääne-Viru keskkonnateenistuse 28. novembri 2003. a kirjaga Lääne-Viru Maavalitsusele, millega küsiti arvamust kaitse-eeskirja kohta.

Vastavalt “Kaitstavate loodusobjektide seaduse” § 5 lõikele 8 on moodustatavast kaitsealast ja seal kehtima hakkavast kaitse-eeskirjast kinnisasja omanikke teavitatud posti teel. Kaitsealal asuvad kolm maaüksust (ja kolm maaomanikku). Välja saadeti 3 kirja ning paluti avaldada arvamust, teha ettepanekuid ja esitada pretensioone. Kirjades sisaldus teade, et kui pretensioone ning ettepanekuid ei esitata, loetakse, et kinnisasja omanik on kaitse-eeskirjaga nõus.

	Maaüksus	Pindala (ha)		Märkuse sisu	Tulemus
		Kokku	Kaitsealal		

1.	Jõeotsa 92701:003:0382	11,9	11,7	Nõus esitatud kaitse- eeskirjaga	
2.	Warangu 92701:003:0004	29,8	2,4	Juhib tähelepanu ala küllastajate arvu suurenemisele, millega kaasneb vajadus täiendavateks korrastustöödeks	Hooldus-ja korrastustööde tegemine on võimalik koostöös Väike- Maarja Vallavalitsusega
3.	Ukuaru 92702:003:0014	1,96	1,46	Nõus esitatud kaitse- eeskirjaga	

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Varangu looduskaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtunud "Looduskaitseaduses" esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige EÜ nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992) ja EÜ nõukogu direktiivile 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (EÜT L 103, 2.04.1979). Varangu looduskaitsealale jääv ala on Vabariigi Valitsuse 05.08.2004. a korralduse nr 615-k "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" (RTL 2004, 111, 1758) punkti 2 alapunkti 463 kohaselt määratud Natura 2000 loodusala.

4. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse jõustumisele peab järgnema erinevate maamaksumäärade kinnitamine, mis tuleneb määrusega kehtestatavatest majanduspiirangutest. Sellega korrigeeritakse ühtlasi valdade eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurus. Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub "Riigi Teataja seaduse" (RT I 1999, 10, 155; 2001, 24, 133, 93, 565; 2002, 44, 283) § 5 lõikes 5 sätestatud ajal.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Varangu looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu on kiitnud heaks Lääne-Viru Maavalitsus ja Väike-Maarja Vallavalitsus.

Villu Reiljan
Keskkonnaminister

Annika Velthut
Kantsler